

Föredragningslista

Social- och miljöavdelningen
Miljöbyrån, S4

Beslutande
Minister
Alfons Röblom

Föredragande
Miljöingenjör
Stig Abrahamsson

Justerat
Omedelbart

Nr 52

Utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor, gruvlagen och kärnenergilagen.

ÅLR 2021/3717
128 S4

Bakgrund

Landskapsregeringen har ombetts lämna ett utlåtande över Arbets- och näringsministeriets utkast till regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor, gruvlagen och kärnenergilagen.

Beslut

Beslöts att utlåtande ges enligt **bilaga 1 S421E28**.

Nr 53

Begäran om ändring av VA-lagstiftning.

ÅLR 2021/2944
129 S4

Bakgrund

Vid möte med kommunerna beslöts att landskapsregeringen skulle skicka ut en skrivelse för att inhämta kommentarer kring dagens VA-lagstiftning.

Beslut

Beslöts att skicka en skrivelse enligt **bilaga 2 S421E28** för att få in tidiga kommentarer från kommuner och vattenbolag.

Dokumentnamn	Brevnr
UTLÅTANDE	128 S4
Ärendenr	Datum
ÅLR 2021/3717	15.6.2021

Hänvisning
VN/884/2021

Kontaktperson
Stig Abrahamsson, telefon +358 18 25162
stig.abrahamsson@regeringen.ax

Arbets- och näringsministeriets
registratorskontor
PB 32
FI-00023 STATSRÅDET

kirjaamo@tem.fi

Ärende

Utlåtande över utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor, gruvlagen och kärnenergilagen

Utlåtande

Allmänna kommentarer om propositionen

Landskapsregeringen har ombetts lämna ett utlåtande över Arbets- och näringsministeriets utkast till regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor, gruvlagen och kärnenergilagen.

Målet är de ändrade bestämmelserna ska kunna träda i kraft i sin helhet under 2021.

Landskapsregeringen konstaterar att förutsättningarna att ge ett utlåtande begränsas av att motiveringstexterna (18 sidor) inte har översatts till svenska. Endast propositionens huvudsakliga innehåll (1/2 sida) samt lagtexterna finns översatta. Landskapsregeringen kan därför enbart yttra sig över det som framgår av den svenskspråkiga översättningen.

1. Kommentar om de ändringar som föreslås i lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005).

Landskapsregeringen har inga kommentarer till utkastet till proposition.

2. Kommentar om de ändringar som föreslås i gruvlagen (621/2011).

Landskapsregeringen konstaterar att lagstiftningsbehörigheten gällande mineralfyndigheter och gruvdrift hör till riket enligt Självstyrelselag (1991:71) för

Åland, 27 § punkt 17, med de undantag som stadgas i 18 § 19 punkten i Självstyrelselag (1991:71) för Åland.

Landskapsregeringen har inga kommentarer till utkastet till proposition.

3. Kommentarer om de ändringar som föreslås i kärnenergilagen (990/1987).

Landskapsregeringen konstaterar att lagstiftningsbehörigheten gällande kärnkraft hör till riket enligt Självstyrelselag (1991:71) för Åland, 27 § punkt 18, dock så att byggande, innehav och användning av anläggningar för utvinnande av kärnkraft eller hantering eller förvaring av material i anslutning härtill får ske i landskapet endast med landskapsregeringens samtycke.

Landskapsregeringen har inga kommentarer till utkastet till proposition.

Utvecklingsminister

Alfons Röblom

Miljöingenjör

Stig Abrahamsson

Hänvisning
Mötet 27.4.2021 angående begäran om ändring
i VA-lagstiftning

Enligt sändlista

Kontaktperson
Stig Abrahamsson, telefon +358 18 25162
stig.abrahamsson@regeringen.ax

Ärende

Begäran om utlåtande angående ändring av VA-lagstiftning

I en skrivelse inlämnad den 15.3.2021 (ÅLR 2021:2944 Begäran om ändring av VA-lagstiftning), undertecknad av representanter från 12 kommuner samt Ålands Vatten, framför styrgruppen för VA-samarbetet en stark önskan om modernisering av den åländska VA-lagstiftningen.

Enligt skrivelsen är den åländska VA-lagstiftningen i grunden från slutet av 70-talet och har inte förnyats på samma sätt som i vår omvärld. Nuvarande VA-lagstiftning tillgodoser inte VA-sektorns behov av hållbar ekonomi, digitalisering, organisationsstruktur och samarbete, hållbarhetsarbete och samhällsplanering.

Genom att anta en vattentjänstlag för Åland har man möjlighet att samla lagstiftningen i en lag och tydliggöra olika aktörers skyldigheter och rättigheter.

Ett viktigt mål är att klargöra hur redovisning av ekonomin skall gå till så att det kan tydliggöras hur man ligger till i förhållande till de föreliggande utbyggnads-, förnyelse- och investeringsbehoven. Detta för att komma ur dagens situation där VA-sektorn är underfinansierad och där investeringar skjuts fram till kommande generationer.

Utökad samverkan mellan olika aktörer inom VA-arbetet är också ett viktigt mål. I en uppdaterad lag kan krav ställas på att planering av VA-infrastruktur ska kopplas samman med övrig samhällsplanering på ett tydligare sätt.

Genom att samtidigt ställa krav på digitalisering kan man bygga en plattform som underlättar planering och samarbete som även skulle gå över kommungränser.

Landskapsregeringen överväger att påbörja arbetet med en vattentjänstlag och begär inledningsvis in kommunernas skriftliga synpunkter med särskild fokus på lokala och kommunalpolitiska aspekter.

Likaså önskas även vattenbolagens olika syn på och åsikter om eventuella brister i dagens lagstiftning.

Landskapsregeringen ser fram emot era synpunkter senast den 15 september 2021.

Utvecklingsminister

Alfons Röblom

Miljöingenjör

Stig Abrahamsson

BILAGA VA-samarbetets skrivelse inlämnad 15.3.2021

SÄNDLISTA Alla kommuner, styrelseordförande och kommundirektör
Ålands vatten, Vattenverksvägen 34, Dalkarby, AX-22150 JOMALA
Tjenan vatten c/o Runar Karlsson, Laby, AX-22320 ÖDKARBY
Brändö Vatten c/o Anders Henriksson, Brändöby, AX-22920 BRÄNDÖ
Sundets Vatten c/o Ingmar Lindeman och Peter Lindeman, Mångstekta, AX-22530 SUND
Storby Vatten c/o Sven-Eric Carlsson, Storby, AX-22270 ECKERÖ
Bocknäs Vatten, Kavelbrovägen 17, AX-22430 SALTVIK
Västra Sunds Vatten, c/o Fredrik Molinder, Smedsbölegatan 24, AX-22530 SUND
Mariehamns stad, Lotsbroverket, Pb 5 AX-22101 MARIEHAMN

Dokumentnamn	Sidnr
BREV	1
Datum	
15.03.2021	

- i samarbete med deltagande kommuner

ATT: Ålands landskapsregering

Kontaktperson
David Ståhlman

Ärende
ANHÅLLAN OM VA-LAGREVIDERING

År 2015 fick Ålands Vatten Ab i uppdrag av Ålands landskapsregering att i samarbete med kommunerna ta fram en hållbar VA-plan för hela landskapet. Den övergripande målsättningen med VA-planen är att skapa en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning och avloppsvattenhantering. Arbetet påbörjades år 2016 och våren 2018 överlämnades VA-planen till Ålands landskapsregering. VA-samarbetet har sedan dess finansierats vidare av Ålands Vatten Ab och tolv kommuner i syfte att utveckla den kommunala VA-sektorn och uppnå målen med VA-planen. VA-planen har identifierat en rad nyckelåtgärder, däribland lagrevidering. Åland saknar idag en modern lag om vattentjänster vilket är en förutsättning för en hållbar VA-sektor.

Dricksvatten- och avloppsförsörjningen är en kommunal angelägenhet. Kommunernas representanter i Ålands Vattens styrelse har lyft behovet av lagrevidering som särskilt prioriterat när VA-planen lämnades in till Ålands landskapsregering, se bilaga 1. VA-samarbetets styrgrupp bestående av kommunernas ledande VA-tjänstemän har frågan högst prioriterad i nuvarande arbete. Det behövs en vattentjänstlag för framtiden och inte dåtiden som tillmötesgår den kommunala VA-sektorns behov. Nuvarande VA-lagstiftning tillgodoser inte VA-sektorns behov av hållbar ekonomi, digitalisering, organisationsstruktur och samarbete, hållbarhetsarbete och samhällsplanering på samma sätt som Finlands lag om vattentjänster. En lagrevidering banar väg för samtliga identifierade nyckelåtgärder för VA-sektorn.

Hållbar ekonomi

Finlands lag om vattentjänster (2001/119) har tydliga regelverk om vattentjänstverks ekonomiförvaltning, avgifts- och finansieringsmöjligheter, bokföring, nyckeltal och långsiktigt hållbar ekonomi. Regelverket skapar framförhållning och mer enhetlig planering. VA-avgifter styr vilka resurser det finns att sköta och utveckla den allmänna VA-försörjningen. Nuvarande VA-lagstiftning tillåter till exempel inte uppbärande av grundavgift från avloppskunder, en möjlighet som efterfrågats länge av flera kommuner. Avgiftsnivåer med nuvarande lagstiftning beaktar daglig drift men inte täckande av ny- och reinvesteringar. Situationen är problematisk och kan förklaras med följande bakgrund. Historiskt har en stor del av VA-verksamheten byggts med samhällsstöd. Exempelvis finansierades Lotsbroverkets senaste utbyggnad med 40 procent och efterföljande kommunala avloppsplaner

- i samarbete med deltagande kommuner

ATT: Ålands landskapsregering

med 30 procent från Ålands landskapsregering. En stor del av den verkliga kostnaden för VA-tjänster är kapitalkostnader för genomförda investeringar i infrastruktur. Räntor och avskrivningar ingår som betydande poster i grunden för avgiftsberäkning. Anläggningstillgångar kan i vissa fall även skrivits av snabbare än de bytts ut. Det innebär att brukarna inte betalar en avgift som motsvarar den verkliga kostnaden, eftersom en del investeringar betalats med samhällsmedel eller av tidigare brukargenerationer. När dagens reningsverk och tillhörande ledningar successivt ska ersättas genom nya investeringar är de vanligtvis finansierade med lån som betalas av brukarna. I Sverige har konstaterats att det kommer innebära markant ökande kostnader att bara upprätthålla dagens prestanda. Situationen behöver även bemötas på Åland. Den åländska VA-sektorn är underkapitaliserad och om kostnader inte ska fortsätta skjutas på framtida generationer behövs reviderat regelverk som skapar förutsättningar för en hållbar VA-ekonomi.

Digitalisering

Landskapslag (1979:29) om allmänna vatten- och avloppsverk har funnits över 40 år. Under tiden har IT-utvecklingen ökat markant vars betydelse inte reflekteras i dagens VA-lagstiftning. Finlands lag om vattentjänster (2001/119) ställer krav på digitalisering och skyldighet för vattentjänstverk att hålla sig informerat. Digitalisering är datadriven och ger tillgång på faktabaserad information som skapar en kompetent gemensam lägesbild. Digitala verktyg ger förutsättningar för väl underbyggda prioriteringar, kloka beslut och en resurseffektiv verksamhet. VA-digitalisering är en investeringskostnad som ger utdelning på sikt. Ett lagstöd skapar bättre förutsättningar för IT-utveckling och digitaliseringsarbete som överbryggat förvaltningsgränser.

Ökad samverkan

VA-planen konstaterar att ett ökat samarbete är en förutsättning för att möjliggöra de resurser som krävs för att uppnå en hållbar VA-sektor. Finlands lag om vattentjänster (2001/119) främjar uttryckligen att samarbete och planering ska ske mellan kommuner i VA-utvecklingsarbetet. Ett annat exempel är regelverk för ökad ekonomisk transparens som banar väg för detsamma. I branschorganisationen Svenskt Vattens årliga undersökning hållbarhetsindex, pekas ökad samverkan och organisatorisk kapacitet ut som förutsättningar för små kommuner att möta de utmaningar och behov som finns inom VA-sektorn.

- i samarbete med deltagande kommuner

ATT: Ålands landskapsregering

Samhällsplanering och hållbarhetsarbete

Finlands lag om vattentjänster (2001/119) har tydliga regelverk som ska trygga vattentjänster i överensstämmelse med samhällsutvecklingen. Lagen ställer krav på att planering av VA-infrastruktur ska kopplas samman med övrig samhällsplanering på ett tydligt sätt. Brist på långsiktig planering och framförhållning av åländsk VA-infrastruktur är fördyrande och kostnadsdrivande. En delorsak är att Åland saknar regional samhällsplanering och att infrastrukturinvesteringar inte är samordnade bättre. En ökad digitalisering ger förutsättningar för bättre planeringsunderlag. I kombination med krav på VA-utbyggnadsplaner som anges i (2001/119) kan en mer kostnadseffektiv VA-infrastruktur inkluderas i samhällsplaneringen.

Finlands lag om vattentjänster (2001/119) har därtill många fler exempel som helt saknas eller brister i nuvarande VA-lagstiftning. Dagvattenhantering, tydlig ansvarsfördelning mellan myndigheter och aktörer, tillsyn, beredskapskrav vid störningssituationer, anslutningsvillkor och krav är några som kan nämnas.

Sedan Landskapslag (1979:29) om allmänna vatten- och avloppsverk trädde i kraft har den ursprungliga lagen om vattentjänster (2001/119) reviderats fem gånger. I den sjätte pågående revisionen av vattentjänstlagen satsas resurser på reformer och utredningar som kunde vara intressanta för Åland att följa upp. Finlands vattentjänstreform bemöter kommande lagkrav och utmaningar som syftar till att trygga och driftsäkra vattentjänsterna i landet genom att bland annat främja sektorns energieffektivitet, ibruktagande av ny teknologi, ökad digitalisering och långsiktig kunskapsbaserad planering av VA-verksamheter, se bilaga 2.

EU-lagstiftning och regelverk har en stor påverkan på VA-verksamheten varför alternativet blankettlagstiftning kan övervägas. Blankettlagstiftning erbjuder prejudikat, spara lokala resurser i en redan ansträngd offentlig förvaltning samtidigt som den tillåter VA-sektorn att följa med i tiden och i överensstämmelse med samhällsutvecklingen.

Kommunernas och Ålands Vattens representanter i VA-samarbetets styrgrupp anhåller med ovanstående motiveringar om att nuvarande VA-lagstiftning revideras och bereds inom en arbetsgrupp med målet att presentera ett nytt lagförslag innan utgången av år 2021.

Bilagor

1. Styrelseprotokoll Ålands Vatten Ab 2/2018
2. Jord- och skogsbruksministeriet 07.12.2020

Ålands Vatten Ab

Dokumentnamn

Sidnr

BREV

4

Datum

15.03.2021

- i samarbete med deltagande kommuner

ATT: Ålands landskapsregering

Avsändare: Styrgruppsmedlemmarna inom VA-samarbetet

Gustav Blomberg, kommundirektör Geta kommun

Erika Gottberg, byggnadsinspektör Saltviks kommun

Aron Lundström, planerings- och utvecklingschef Finströms kommun

Christian Nordas, vd Ålands Vatten Ab

Erik Nordback, byggnadsinspektör Sunds kommun

Magnus Nordin, teknisk chef Jomala kommun

Björn Rönnlöf, kommunstyrelseordförande Sottunga kommun

Emma Saarela, byggnadsinspektör Eckerö kommun

Hans-Kristian Skaag, byggnadsinspektör Föglö kommun

Kai Söderlund, infrastrukturdirektör Mariehamns Stad

Dan Vik, byggnadsinspektör Hammarlands kommun

Johan Willstedt, byggnadsinspektör Lemland/Lumparlands kommuner